

Párttükör – tükör

A pártok taglétszámának alakulásáról következtetéseket, pláne messzemenőket, még nehéz levonni. Az új magyar demokrácia, annak szervezet- és intézményrendszere még gyermekkorát éli. Nem árt emlékeznünk: Pozsgay Imre népfelkelés-konceptiójától két és fél év, az emlékezetes négykérdéses népszavazástól közel két év, a szabad parlamenti választásoktól mintegy másfél év telt csak el. A keddi Délmagyarországban feltüntetett pártok közül egy alakult meg 1987-ben (MDF), három 1988 végén (Fidesz, Kisgazda Párt, SZDSZ), a többi kilenc pedig 1989-ben! *A rendszerváltás harcaiban rendkívül változékony a pártok egymáshoz való viszonya.* Ellenszerek, szimpátiák, rövid és hosszú távú együttműködések és szakítások változtatják egymást. Mindenekelőtt azért, mert a pártok igyekeznek kedvező politikai erőviszonyokat „kiizzadni” az új, de még képlékeny, ezért formálódó és formálható politikai és társadalmi berendezkedés konszolidálódása, megszilárdulása előtt. (Többek között ennek tudható be a hatalmon lévő értelmiségi elit nem egy ideológikus értékvitája). A „középre” való tülekedés, a szociáldemokrácia helyén tátongó úr betöltéséről hangoztatott szövegek stb. kevésbé a pártok – látszat szerinti – identitásávarára utalnak, hanem inkább a rendszerváltás újabb szakaszai előtti helyzetkedésre. A Nagy Kérdés ugyanis még nem dőlt el: *hogyan alakul a társadalom vagyoni és tulajdonosi szerkezete, kik és milyen mértékben lesznek a kártyalapok „rendszerváltásnak” nevezett újraelosztásának vesztesei és nyertesei, tehát a pártok milyen pozíciót foglalnak (fogalhatnak) el az új érdek- és hatalmi mezőben? Az, hogy a demokratának és polgári radikálisnak indult SZDSZ mára már liberális mezben tündököl és képtelen dönteni a magántulajdonosokra kacsingatás és a szociális igazságosság zászlajának lengetése között, a magyar demokrata Csurka Istvánék meg „keresztény közeposztályt” építgetnek, s a kistulajdonosok Kisgazda Pártjának egyes körei a leendő nagytőke politikai képviselőre áhíznak, miközben komplett MDF alapszervezetek lépnek át Pozsgay nemzeti demokrata szövetségébe – mind-mind az új rendszernek és a pártok abban betöltött szerepének kiforratlanságát bizonyítják.*

A bevallott adatok értékelését bonyolítja az is, hogy a pártok, még inkább a pártelit, előszeretettel hivatkoznak a politikai demokráciára, ám mintha

felejtene, hogy *a demokrácia tipikus szereplője (s elvileg főszereplője) a citoyen, azaz a politika iránt érdeklődő, cselekvően politizáló, de legalábbis magát tudatosan képviseltető polgár. A rendszerváltást viszont mindaddig, mint az köztudott, az értelmiségi elit hatalmi harcai és kompromisszumai határozták meg.* Az elit általában nem kérnek az állampolgárok részvételéből a politikacsinálásban, legfeljebb egy-egy pillanat erejéig, mikor a pártharcok taktikailag úgy kívánják, hogy a polgárból bújjon elő a citoyen. Az állampolgárok viszont hamar beleuntak a füttyentésre várásba, a nekik kiosztott politikai „doktor-dzsekil – és – miszter-hájd” szerepbe.

Az elmondottak tehát a nagypolitika történései, a pártelit birkózása és pozícióharcai közvetlenül úgy hatnak a tagsági viszonyok alakulására, hogy *a polgár tulajdonképpen nem (vagy nehezen) tud azonosulni egy-egy párttal és megfogalmazott eszmék, értékek, célok, érdekek alapján egy olyan – többé-kevésbé szilárd – közösséget kialakítani, amelyben nem okoznak identitás zavart a pártelit szélkakast megszégyenítő harcmozdulatai.* Ehhez kapcsolódik, amire más politológusok is felhívják a figyelmet, hogy *a tagsági viszony alakulása döntő mértékben függhet a belső pártdemokráciától.* Attól, hogy az egyszerű tagok képesek-e befolyásolni pártjuk tevékenységét és részt kapnak-e valamilyen módon és mértékben a valóságos döntéshozatalból. Végül pedig nem szabad elfelejtenünk arról, hogy a modern nyugati demokráciában a pártok taglétszáma nem igazán releváns tényező a pártok társadalmi elfogadottsága és pláne sikere szempontjából. (Magyarországon mintha presztizskérdést csinálnának ebből a pártok). *A párttagság inkább a civil társadalom politikai kultúrájáról árulkodik.* Vannak országok, ahol a párt az átlagemberek egyfajta egyesületként is működik, ezért a polgári lét szerves tartozéka lehet (Németország), míg máshol (USA) a politikai közösségbe tömörülésnek nagyságrenddel kisebb jelentősége van a polgárok mindennapi életében. A magyar polgári társadalom megcsappant politikai érdeklődése ugyan az „amerikanizálódásra” enged következtetni, de a pártoknak a polgári társadalomban betöltött – és a taglétszámokban is tükröződő – jövőbeni szerepéről biztosat még nem mondhatunk.

LÖFFLER TIBOR

DM KISLEXIKON

A politikai pártok megjelenését a társadalmi életben legalább két okkal szokás magyarázni. A működő hatalom (államhatalom) logikája felől nézve a *hatalom birtokosaival szemben álló politikai irányzatok megszerveződését tekinthetjük a pártok csírájának*: alternatív csoportosulás alakul ki egy más politikai program érvényesítése és/vagy a hatalom birtokosaiból álló személyi kör megváltoztatása céljából. A pártok képződésének táptalaja még a *társadalmaknak az eltérő (ütöző) szükségletek, érdekek, akaratok általi tagoltsága*: közös céljaik elérése érdekében az egyének közös tevékenységet végző, autonóm szerveződések (mozgalmak, egyesületek, érdekképviseleti szervezetek, pártok stb.) hoznak létre. Ebben az esetben a párt, *mint szervezet*, a társulók egyének olyan tevékenységi formája, amely egyrészt a társulók megfogalmazott célok, értékek, ideológiák szerinti közössége, másrészt működési szabályokkal, belső munkamegosztással, jog- és hatáskörök elkülönítésével stb. segíti elő a társulók hatékony és racionális cselekvését, mindezekelőtt az érdekek politikai követelésé és hatalmi (állami) akarattá transzformálását.

A párt *funkciója* így az érdekek egyesítése, artikulálása (megfogalmazása, tolmácsolása), és ezáltal közös akarat (cél) kialakítása, a belső közvélemény kifejezése és szervezése, általában pedig a széles közvélemény és a hatalom birtokosainak (a döntéshozóknak) befolyásolása.

A politikai pártok akkor tudnak igazán megfelelni rendeltetésüknek, ha (1) az államhatalom alternatív szerkezetű (lehetőség van a politikai vezetés lecserélésére

Párt

Szidják vagy tagdíjjal támogatják, de talán kevesen tudják pontosan: mi a párt, mióta létezik a társadalom e politikai szervezete? Válaszadásra Löffler Tibort, a JATE fiatal, politikaelmélettel is foglalkozó kutatóját kértük.

és az eltérő társadalmi vélemények küzdelmére), és (2) politikai szabadságjogok (a pártok szempontjából elsősorban a gyülekezés és az egyesülés joga) biztosítják a társadalom tagjainak a nyílt és szabad akaratképzést. A modern demokráciákban, ahol e két elv érvényesül, a pártokban létrejön a két elv egyfajta szintézise: egy-egy pártban a hatalom megszerzésére

Szelektív emlékezet

Szegedi erőviszonyok címmel összeállítást közöltünk a Szegeden (és Csongrád megyében) működő pártokról. Az érintett pártok szolgáltatják a megjelent adatokat, melyek hitelességéről, pontosságáról és teljességéről nem állt módunkban meggyőződni.

A Fidesz-vezetők az emb-lémájuk melletti téves és hiányos adatokra hívták föl figyelmünket, s arra kérték lapunkat, pontosítsuk: az országos alakulás dátuma 1988. március 30., a szegedié 1988. decembere; a helyi választmány tagja: Tatár Ferenc és Paszternák István, az országos választmány tagja: Lippai Pál Gábor.

A főfelügyelet nem tárgyal

Feszültség az új telefonbesorolás körül

A várakozók többsége még tavasszal „megkapta a beosztását,” és nem kis értetlenséget szült

Január óta érvényes az új telefonsorolási rend (a kormány 12/1991. I.18. számú rendelete). Elkészültek az új listák, de maguk a távközlési vezetők sem elégedettek a mostani helyzettel, amely több feszültségforrást is rejtget.

A várakozók többsége még tavasszal „megkapta a beosztását,” és nem kis értetlenséget szült a sok alacsony sorszám. A hirtelen öröme azonban csak keveseknek volt oka: mint az utólagos magyarázatból kiderült, a besorolást „tápegységként” kellett (volna) érteni, vagyis a biztató első helyezés csak annyit jelentett, hogy a várakozó egy viszonylag szűk körben – lépcsőház, utcaszakasz – első a telefonra áhítozók között.

De feszültség „magasabb körökben” is indukálódott. Lipp István, a Magyar Távközlési Vállalat kereskedelmi igazgatója a „Telefontos” című lap számára arról nyilatkozott, hogy a kormányrendelet megalkotása előtt elmaradt az egyeztetés, nem kérték ki a MATÁV véleményét. Az feltétlenül indokoltak látszott, hogy kormány-szinten igyekezzenek megoldani a feszült helyzetet, amely a kóros telefonhiány miatt már régen országos méreteket öltött. A probléma túlnőtt a vállalati kereteken.

Arról sem szabad megfeledkezni, hogy *eleve nem létezik „jó elosztás,”* mert a kimaradók mindig fősorakoztatnak olyan érveket, amelyek semmivel sem kevésbé jogosak, mint a kiválasztottak indokai.

Eddig egy 1975-ben született vezérigazgatói utasítás volt az elosztás alapja. A fontossági sorrend így szólt: nyilvános készülékek, közületi és magánélővezetők. Ezen belül még léteztek kiemelt csoportok, kategóriák (például a közületek között is akadtak „közletheb-bek,” mint az egészségügy, vagy az országos hatáskörű szervek). A magánszemélyek csoportjában hat alcsoportot választottak szét.

A távközlési vezetők kötvénykibocsátással próbálták enyhíteni a gondokon, de ez csak részleges megoldást hozhatott. Országos közvélemény-kutatással térképezték fel azokat az igényeket, amelyek az új elosztás alapjai lehetnek volna. Végeredményként a várakozási idő és a munkakör kombinációjaként működő besorolási rendszert dolgoztak ki, és elképzeléseiket megismertették fellettes minisztériumukkal is.

Az akkori – 1989-es – távközlési törvénytervezetbe be is építették ezeket a javaslatokat, megoldás mégsem született. Az 1991. januári kormányrendeletet viszont már konzultáció nélkül fogalmazták meg, ráadásul ellentmondások,

tisztázatlan, félreérthető, kellőképpen nem kifejtett részletek zavarják a végrehajtást.

A fő szabály most is az igénylés beérkezésének ideje. Az egészségügy, államhatalom, államigazgatás, közbiztonság ezután is előnyt élvez. Ugyancsak kedvezőbb helyzetben marad a közület, a kötvényes, pénzes fejlesztés. Az üzemi vezető szubjektív lehetősége és jogköre pedig csökkent a korábbiakhoz képest.

Dr. Juhász József megbízott osztályvezető arról beszélt, hogy a rendelet nyilvánosságra hozatala után a távközlési vállalat azonnal egyeztető tárgyalást kért a Posta és Távközlési Főfelügyelettel, de a találkozó nem jött létre. Így aztán a pontatlanságok miatt előfordulhat, hogy a felügyelet másképp értelmezi a rendeletet, mint a MATÁV.

A rendelet „nagyvonalúságára” jó példa, hogy az életvédelmet közvetlenül szolgáló szervezetek közül csak néhányat nevez meg, majd a felsorolást „satöbbivel” zárja le. Emellett olyan szabványra, előírásra is hivatkozik, ami ma még nem létezik.

NY. P.

Kertes hadjárat

Zsíros Géza korteshadjárata annak idején sikeres volt, hisz parlamenti képviselővé választották. A jelek szerint nem elégedett meg ennyivel, újabbán Nyugat-Európa „elleni” kertes hadjáratát szervezi. Alapítványi formában kívánja ehhez megteremteni az anyagi alapokat. Az elképzelt vázlatát tavaly augusztusban leadták a Földművelésügyi Minisztériumnak, azóta érdemi előrelépés nem történt.

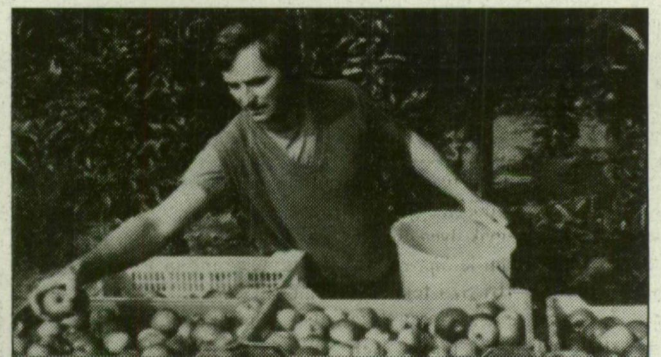
Ennek oka, hogy késlekedik a termőföld magántulajdonba kerülését szabályozó törvény. Az egész elgondolás pedig a kistulajdonosok társulásaira épül. Nyugat-Európában 20 milliárd dollárt költenek importált, friss zöldségre, gyümölcsre, s évente 2 milliárddal nő az igény. A dél-európai, amerikai, tajvani és chilei termelők jól megélnék belőle, s így nem várható el tőlük, hogy önként kínálják fel a terített asztal egyik szegletét. Az új vendég akkor férkőzhet oda, ha jól megválasztja az időpontot és a „fő étkészék” közötti szünetekre összpontosít. Csak ilyenkor kerülhetők el a dömpingárok, a beviteli korlátozások. Talaj- és éghajlati adottságaink e manőverek megfelelő hátterét adják. *A piac felmérése során 26 kertészeti növényt találtak esélyesnek a versenyre, így fantáziát látnak a spenót, a hüvelyes borsó, a spárga, a fokhagyma, a szamóca, a cseresznye és a nektarin exportjában.*

A termelő egységeket úgy alakítanák ki, hogy két-háromszáz hektáronként hűtő és csomagoló biztosítaná a termékek minőségmegőrzését, piac-képessé tételét. A piaci kapcsolat számítógépes információrendszeren alapulna. Számítások szerint mindez 600 millió dolláros befektetést igényel, mellyel 120 ezer ember számára teremthető munkahely a tíztizenöt évre tervezett program keretében. A pénzügyi háttér megteremtésére külföldi magánszemélyek és bankok állnak ugrásra készen, bár az új bankörvény elkészültéig várakozó álláspontra helyezkednek.

A tervek szerint a dél-alföldi megyékben jövőre épülnek ki azok az első mintagazdaságok, melyekkel a gyakorlatban is bemutatható a követelményrendszer a vállalkozni szándékozóknak. A tervek impozánsak és logikusak, hogy reálisak-e, arra a gyakorlat ad majd érdemi választ.

T. Sz. I.

Almaszüret

FOTÓ: SCHMIDT ANDREA

